

Par jaunu dzīvesveidu

33. Kristietis, kultūra, pasaule

Dievs, es mācos saprast, ka tev ir īpašs plāns manai dzīvei – ne tikai tai, kas gaidāma Debesīs, bet arī šeit virs zemes. Lūdzu, palīdzi man labāk saprast šo mērķi un to, kā tas varētu ietekmēt manu dzīvi.

stāsts

Osiola Makartija bija uzkrājusi diezgan prāvus ietaupījumus, bet viņa pilnīgi noteikti nevēlējās kļūt slavena. Lai nopelnītu iztiku, jau cienījamus gadus sasniegusi afroamerikāniete bija pelnījusi naudu, mazgājot cilvēkiem veļu. (1960. gados viņa bija nopirkusi veļas mazgājamo mašīnu un žāvētāju, taču uzskatīja, ka šīs iekārtas neatbilst viņas augstajiem veļas mazgāšanas standartiem.)

Ik nedēļu nopelnīdama nelielu, bet pastāvīgu algu, pusi summas viņa noguldīja bankā un iztika ar atlikumu, nekad neatkāpdamās no šī principa. Sieviete nebija automašīnas, un viņa dzīvoja no tēvoča mantotā mājā. Visu mūžu Makartijas kundze lietoja vienu un to pašu veco, nodriskāto Bībeli.

87 gadu vecumā sieviete, kurai bērnībā bija nācies pārtraukt mācības jau sestajā klasē, bija sakrājusi gandrīz ceturtdaļu miljona dolāru. 150 000 dolāru no minētās summas viņa ziedoja Dienvidmisisipi Universitātei, kuru pati nekad nebija apmeklējusi. Viņa lūdza, lai administrācija izveido fondu, no kura stipendijas saņemtu tie studenti, kuri bez finansiāla atbalsta nevarētu apmeklēt koledžu.

Viņas pārsteidzošais ziedojums mudināja arī citus cilvēkus ASV rīkoties līdzīgi. O. Makartija smējās, kā vietējie uzņēmēji, viņas bijušie klienti, sviedriem vaigā cenšas ziedot tikpat daudz.

pārdomas

1951. gadā amerikāņu teologs H. Ričards Nibors uzrakstīja ļoti nozīmīgu grāmatu – *Christ and Culture* („Kristus un kultūra”). Ir aizritējušas vairākas desmitgades kopš grāmatas iznākšanas, bet joprojām ir vērts tai pievērst uzmanību, ja sākas diskusijas par kristietību un kultūru.

H. R. Nibors piedāvā piecas iespējas:

- **Kristus nostājas pret kultūru**
- **Kultūras Kristus**
- **Kristus stāv pāri kultūrai**
- **Kristus pārveido kultūru**
- **Kristus un kultūra ir paradoksi**

Daudzi kristieši, it sevišķi striktākie un konservatīvākie, izvēlas „Kristus nostājas *pret* kultūru”.

Tomēr uzskatu, ka Bībele viņu viedokli neatbalsta, bet ziņo mums, ka „Kristus pārveido kultūru”.

kas ir kultūra?

Kas ir kultūra? Vai tā galvenokārt ir mūsu literatūra, mūzika, muzeji un teātri? Varbūt tomēr ir vairāk elementu, kas veido mūsu attiecības ar kultūru?

Katrā kultūras antropoloģijas mācību grāmatā minēta nedaudz atšķirīga definīcija, bet šeit piedāvājam galveno domu: „Kultūra ir kādas noteiktas cilvēku grupas izveidotie ieradumi, attieksme un uzskati, kas nosaka tās uzvedību un dzīvesveidu; kultūra attiecas arī uz visām cilvēku apgūtajām darbībām.”¹ Ar šādu pieeju varam sākt turpmāko apskatu.

Jāpiekrīt, ka kultūras elementus nav nepieciešams klasificēt kā labus vai sliktus; morālā ziņā tie bieži ir neitrāli. Lielākā daļa eiropiešu ēd ar nazi un dakšiņu, bet daudzi amerikāņi lieto tikai dakšiņu. Japāņi mēdz lietot irbuļus, bet daudzi ļaužu visā pasaulē ēdienu ņem ar rokām. Viena metode nav labāka par otru – tās atšķiras tikai kultūras ziņā.

To pašu varētu teikt par sasveicināšanos, „piemērotu” apģērbu, ejot uz dievnamu, mūsu ēku arhitektūru, humora izjūtu un veidu, kā veicam darījumus. Vairumā gadījumu nav runas par morālas dabas jautājumiem, bet par uzvedības modeļiem, kurus esam apguvuši, augdami kādā noteiktā sabiedrībā.

Daudzējādā ziņā šī kultūras dažādība, kas nav nedz laba, nedz slikta, attiecas arī uz reliģiju. Daži cilvēki lūdz Dievu, nometušies ceļos, bet citi – izstiepuši rokas pret debesīm. Daži cilvēki uzskata, ka Dievu vislabāk var pagodināt, dziedot garīgas dziesmas sešpadsmitā gadsimta melodijā, bet citi lieto mūzikas instrumentus, par kuriem pie mums neviens nav dzirdējis vai kurus mūsu kultūrā vai valstī uzskata par reliģiskai videi nepiemērotiem. Daudzas mūsu reliģiskās izpausmes ir saistītas ar vēsturi, ģeogrāfiju, etnisko piederību un pat klimatu.

Daži cilvēki lūdz Dievu, nometušies ceļos, bet citi – izstiepuši rokas pret debesīm.

kritiskā domāšana

Tai pašā laikā jāsaka, ka daži mūsu apgūtās uzvedības un kultūras aspekti nav piemēroti Kristus sekotājiem. Ticīgiem ļaudīm vienmēr ir jāpieņem lēmumi un jāatsakās no visa, kas ved projām no Dieva vai kavē garīgo izaugsmi. „Vēl, brāļi, domājiet par visu, kas paties, godājams, taisns, šķīsts, kas ir pievilcīgs un apbrīnojams – kas saistīts ar tikumu un ir slavējams.”²

Ja kristieši dzīvo kultūrvidē, kur darbības vai ieradumi ir pretrunā ar dievišķajiem likumiem, tad kompromiss nav iespējams. Piemēram, pielūgt elkus vai statujas tikai tāpēc, lai ievērotu kultūras normas, ir sacelšanās pret vienīgo patieso Dievu.³

Analizējot savu kultūru vai iepazīstoties ar jaunu vidi, mums vajadzētu novērtēt, kas tur nav saskaņā ar Dieva Vārda principiem. Tai pašā laikā skaidri vajadzētu saskatīt atšķirību starp *formu* un *saturu*. Kādas redzētas parādības kultūras ietērs (forma) var būt pieņemams, bet pati lieta (saturs) – absolūti nepieņemama. Tikpat labi situācija var būt arī pretēja.

¹ www.geographic.org/glossary.html

² Filipiešiem 4:8.

³ Jeremijas 25:6.

Minēšu šādu piemēru: Jēzus sekotāji var nepieņemt daudziem islāma teoloģijas aspektiem un vēlēties iepazīstināt musulmaņus ar Jēzu Kristu un viņa piedāvāto glābšanu, bet mums nevajadzētu ļoti censties mainīt formu, kā viņi pagodina Dievu. Kāpēc ir nepareizi lūgt piecas reizes dienā vai aiz cieņas novilkt apavus, ieejot dievnamā?

Kāpēc Rietumu Dieva pielūgšanas ieradumus vajadzētu uzspiest cilvēkiem, kuri gadsimtiem ilgi ir parādījuši godu citādi – it sevišķi, ja viņi tagad kalpo patiesajam Bībeles Dievam? Kaut arī Pāvils pauda pilnīgi jaunas domas par Dievu un pestīšanu, viņam nebija problēmu pagodināt Radītāju jūdu sinagogā.⁴ Apustulis sludināja ļoti specifisku un pat revolucionāru vēsti neticīgu ļaužu auditorijai, tomēr viņš ar nolūku citēja šīs tautas dzejniekus, jo zināja, ka ļaudis teiktajā klausīsies, ja runātājs izturēsies ar cieņu pret viņu kultūru.⁵

Šī doma kļūst vēl svarīgāka, ja piemērojam to mūsdienām. Bibliskā doma vēstī, ka mēs dzīvojam ne tikai savā kultūrvidē, bet arī pasaulē. Nav iespējams iziet ārpus kultūrvides un pilnībā atteikties no pasaules – mēs vienmēr esam to daļa. Un tur nav nekā tāda, kas pašos pamatos būtu peļams.

Tai pašā laikā mums jābūt kritiskiem pret lietām, ko pasaule var piedāvāt. Turklāt šādos gadījumos nevajadzētu lietot vārdu „negatīvs”, bet „kritisks”, kas savukārt cēlies no grieķu vārda „tiesāt”. Citiem vārdiem sakot, kristiešiem vienmēr vajadzētu pārbaudīt apkārtējo kultūrvidi ar evaņģēlija mērauklas palīdzību un noteikt, vai tā atbilst Dieva standartam. Un nav būtiski, vai runa ir par vidi, kuru pazīstam no bērnības, vai dzīvesvietu, kuru esam izvēlējušies vēlāk.

Kad Jēzus lūdza par saviem mācekļiem, viņš teica šādus vārdus: „Es nelūdzu, lai tu viņus paņemtu no pasaules, bet lai tu viņus sargātu no ļaunā.”⁶ Daudzi kristieši nav pietiekami nopietni ņēmuši vērā šo Rakstu vietu un uzskata, ka viņiem jāturas tik tālu no pasaules, cik vien iespējams. Viņi domā, ka tiem vajadzētu izvairīties no „pasaulīgām” lietām, „pasaulīgiem” draugiem un „pasaulīgām” vietām. Taču šādiem ļaudīm bieži vien ir ļoti subjektīvs viedoklis par to, ko nozīmē vārds „pasaulīgs”. Viņi veido garus sarakstus ar to, ko kristietis drīkst, pretstatot šiem norādījumiem „pasaulīgo” un aizliegto.

dzīvot kā kristietim

Sarakstu veidošana vairumā gadījumu nav laba doma. Tādas darbības var beigties ar burta kalpību, nevis attiecībām ar Dievu.

Burta kalpība nozīmē pārmērīgu aizraušanos ar likumu burta ievērošanu.

Labāk ir pārdomāt katru lietu atsevišķi un novērtēt, kā to iespējams saskaņot ar bibliskajiem principiem. Neapšaubāmi, ka kristieši vienmēr būs apdomīgi. Apustulis Pāvils ir pateicis ļoti kodolīgi: „Esiet krietni, dzīvojot starp pagāniem.”⁷ Ievērojiet, ka viņš nesaka: pilnīgi noteikti izvairieties no visiem saviem neticīgajiem kaimiņiem.

Kā mēs to varam izpildīt? Lai saprastu šādas lietas, var nākties meklēt visu mūžu. Tam ir nepieciešamas ciešas attiecības ar Dievu, kuras pilnveidojas un attīstās. Tikai tad, ja garīgi

⁴ Apustuļu darbi 17:1.

⁵ Apustuļu darbi 17:28.

⁶ Jāņa 17:15.

⁷ 1. Pētera 2:12.

augsim, ja ieklausīsimies sirdsapziņas balsī, ja atradīsim atbalstu līdzīgi domājošu cilvēku sabiedrībā, mēs spēsim dzīvot pasaulē, tai nepiederēdami. Mēs šeit dzīvojam, bet pasaule – kultūra, apkārtējā vide, eksistences ārējie un materiālie aspekti – nav mūsu galvenais mērķis.

Kaut arī mēs dzīvojam pasaulē, mijiedarbojamies ar to, kā arī priecājamies par daudzām lietām, ko pasaule var sniegt, mēs tomēr neesam „no pasaules”.⁸ Pilnīga uzticība un kalpošana Dievam ir viss mūsu ikdienas dzīves aspektu pamats.

Ja paliekam pasaulē, mēs tajā varam ienest tikai labas lietas; ja saglabājam saikni ar cilvēkiem šajā pasaulē, mēs varam liecināt par savu ticību un aicināt citus sākt tādu pašu ticības ceļojumu, kas mums ir sniedzis gandarījumu. Jēzus pietiekami skaidri pavēstīja, ka viņš nav nācis pasauli *tiesāt*, bet *glābt*.⁹ Ja esam viņa sekotāji, tādām jābūt arī mūsu dzīves principam.

Pazīstamajā Kalna svētrunā jeb sprediķī Jēzus piedāvā saviem mācekļiem dzīves plānu. Viņš teica: „Jūs esat zemes sāls.”¹⁰ Sālim ir tāda unikāla īpašība, ka tas pilnībā pārņem visu ēdienu: ir jūtams pat neliels tā daudzums. Tas ir katra kristieša uzdevums: būt klāt un mainīt apkārtējās vides garšu, lai cilvēki pamanītu atšķirību; lai mirklī, kad kristiešu viņu kopienā vairs nebūtu, ļaudis uzreiz justu, ka kaut kā trūkst.

Jēzus vēl piebilda šādus vārdus: „Jūs esat pasaules gaisma.”¹¹ Ja ir pilnīgi tumšs, kaut nedaudz gaismas palīdz tikt uz priekšu un kaut ko izdarīt. Šī garīgā metafora atgādina, ka mēs varam būt kā gaisma apkārtējiem ļaudīm, palīdzot viņiem atrast dzīves ceļu. Jēzus arī mudināja novietot savu gaismekli tur, kur tas sniedz labumu visiem, neslēpt to un nepaturēt tikai savām vajadzībām. Citiem vārdiem sakot, ja jūs vēlaties būt kristietis, jums jābūt visiem redzamam.

Vai jums patīk šīs vizuālās metaforas? Lūk, vēl viena: ja mēs nobriestam un kļūstam arvien līdzīgāki Kristum, mūsu dzīve kļūst par Kristum līdzīgu aromātu, kas plūst augšup pie Dieva.¹² Mēs nekad nedrīkstam palikt anonīmi, nedzirdami, neredzami, nemanāmi. Savā pasaulē – savā kultūrā – mēs esam aicināti būt kā labs parfīms, jauka smarža, kas sajūtama telpā arī tad, kad no tās esam izgājuši. Ja esam mainījušies, tad tas pats notiks ar pasauli ap mums – ar kultūrvidi, kurā esam. Šis process, protams, turpināsies līdz Jēzus atnākšanai, bet izmaiņas būs jūtamas.

ko teiksi?

Kā kultūrvidē, kurā tu dzīvo, ietekmē tavus ikdienas ieradumus? Kā tā ietekmē tavu ticību?

⁸ Jāņa 17:16.

⁹ Jāņa 3:17.

¹⁰ Mateja 5:13.

¹¹ Mateja 5:14.

¹² 2. Korintiešiem 2:14–16.